

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912.   Andra kammaren.   Nr 38.

Onsdagen den 1 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes två till kammaren inkomna sjukbetyg, så lydande:

Att brukspatronen *Axel Ekman*, som denna dag blifvit af mig undersökt, befunnits lida af en svår förkylning och ryggsrott och f. d. s. ej kan deltaga i riksdagsförhandlingarna intygas.

Stockholm den $\frac{1}{5}$ 1912.

C. Hesselgren,
Leg. läkare.

Att riksdagsmannen *Aug. Henricson*, *Karlslund*, som lider af lungkatarr, till följd häraf måste hålla sig på sina rum under innevarande vecka, intygas.

Linköping den 30 April 1912.

Carl Schoug,
Stadsläkare.

§ 2.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid:

till lagutskottet propositionerna:

med förslag till lag angående ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen; och

med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 34 värnpliktslagen;

till statsutskottet propositionerna:

angående ålderstillägg åt vaktmästaren vid krigshögskolan *J. E. Söderlund*; och

angående vidtagande af eldsäkerhetsanordningar i vissa krigsarkivets lokaler;

till lagutskottet propositionen med förslag till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs familj (familjeunder-

stöd) under mobiliseringsöfningar senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913;

till statsutskottet propositionerna:

angående anvisande af anslag till vissa byggnader och anläggningar vid Järfva och Mjölby stationer m. m.; och
angående förvärfvande för statsverkets räkning af Södertälje kanal m. m.;

till särskilda utskottet nr 2 propositionen med förslag dels till lag om ändrad lydelse af 13 § i lagen angående medling i arbetstvister den 31 december 1906 och dels till lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag den 20 november 1909;

till särskilda utskottet nr 1 propositionen angående anslag till anordnande af inspektion öfver elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring;

till bankoutskottet propositionerna:

angående pension å allmänna indragningsstaten till färjvaktaren vid Väddö kanal Anders Sedlunds änka Brita Margreta Sedlund; och

angående pension å allmänna indragningsstaten åt förre afdelningsingenjören vid statens järnvägsbyggnader, förre kaptenen vid väg- och vattenbyggnadskåren O. T. W. Stanzéns änka Clara Hedvig Ulrika Stanzén, född Söderhjelm;

till statsutskottet propositionerna:

angående anslag till om- och tillbyggnad af posthuset vid Lilla Nygatan i Stockholm; och
angående inköp af vissa områden i Sorsele och Dorotea socknar för nomadlapparnas behof af renbete m. m.;

till särskilda utskottet nr 1 propositionerna:

angående anslag till understödjande af sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd; och
angående anslag till anordnande af yrkesinspektion;

till bankoutskottet propositionen angående beredande af en lifstidsränta åt Anna Sofia Karlsson i Ladvreta i Turinge socken;

till bevillningsutskottet propositionerna:

med förslag till förordning om ändrad lydelse af § 3 mom. 6 i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrifning; och
i anledning af ifrågasatt förlängning af den å internationell konferens i Bryssel den 5 mars 1902 antagna konventionen angående beskattningen af socker m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen angående utbyte mellan kronan och Stockholms stad af mark vid Husarviken å Djurgården;

till bevillningsutskottet propositionen med förslag till förordning om ändrad lydelse af 1, 3 och 7 §§ af förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften;

till statsutskottet propositionen angående provisorisk löne-reglering för bergmästarna;

till jordbruksutskottet propositionerna:

angående ny aflöningsstat för statens skogsförsöksanstalt;

angående uppförande af nybyggnad m. m. för statens skogs-försöksanstalt;

angående vissa kompletteringsarbeten vid statens veterinär-bakteriologiska anstalt; och

angående användning af besparing å till rikets allmänna kartverk anvisade extra anslag;

till bankoutskottet propositionen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete åt skogstorpären Isak Johansson Kenttäsaaris eller Rovas änka och barn; samt

till jordbruksutskottet propositionen angående upplåtande af vissa områden från förra fanjunkarbostället Refvinge nr 3, 10 i Malmöhus län.

§ 3.

Efter föredragning härpå af herr *Lindhagens m. fl.* på kam-marens bord liggande motion, nr 311, om ändrad lydelse af *Ang. remiss af en motion.* vissa paragrafer i riksdagsordningen och regeringsformen m. m. yttrade

Herr talmannen: § 55 i riksdagsordningen innehåller bland annat följande stadgande: »Motion bör alltid skriftligen till protokollet aflämnas. Ej må i en skrift flera mål af olika beskaffenhet sammanföras». Nu har emellertid motionären i sin motion sammanfört mål af så olika beskaffenhet som frågor om ändring af olika paragrafer i riksdagsordningen, dels om valrätt och valbarhet till Andra kammaren, dels om valrätt och valbarhet till Första kammaren, vidare fråga om afskaffande af Första kammaren och införande af enkamarsystem och slutligen fråga om afskaffande af den ärftliga konungamakten och in-förande af en statsstyrelse, byggd på folkets val. Då detta är stridande mot den nyss omförmälda 55 § riksdagsordningen, finner jag mig skyldig att vägra proposition på remiss af ifrå-gavarande motion. Godkänner kammaren min propositions-vägran?

Vidare anförde:

Herr Lindhagen: Man kan ju tolka grundlagarna allt ef-ter som det faller sig, fastän det står, att de skola tolkas efter

Ang. remiss af en motion. (Forts.)

sin ordalydelse. Det har förut gått mycket väl för sig att till fullföljande af ett enhetligt syfte sammanföra i en motion ett helt system af förslag till ändringar exempelvis i grundlagen. Jag själf har framburit och andra ha väckt motioner, i hvilka man i olika punkter begärt ändringar i olika afseenden i Andra kammarens och Första kammarens sammansättning och på samma gång i en annan punkt framfört ett sådant ändringsförslag beträffande Första kammaren, att den endast skulle ha suspensivt veto. Då är naturligtvis frågan den, huruvida, om man utvidgar detta från suspensivt veto till intet veto alls, och om man därjämte tager med en tredje faktor i den gemensamma statsmakten, nämligen regeringsmakten, detta kan sägas innebära en i sakens natur grundad skillnad mellan de föregående motionerna och den motion som nu väckts, eller om det icke snarare här, såvidt jag kan förstå, är fråga om en särskild tolkning för tillfället, en *lex in casu*, som man brukar kalla det.

Ja, herr talman, jag måste bestrida, att denna tolkning är befogad. Det är *ett* system, som sammanförts i en motion, ett system af frågor med enhetliga utgångspunkter som nära komplettera hvarandra, och det skall alltsammans till konstitutionsutskottet. Motioner, som sväfvat ut på detta sätt öfver ett stort område, ha förut väckts, och om man lägger till ett eller annat moment, så förändrar det icke sakförhållandet. Om remiss nu vägras, får jag naturligtvis vid nästa plenum i stället af enbart formalistiska hänsyn splittra sönder det sammanhängande ämnet i flere motioner i st. f. denna, men jag skulle gärna vilja veta, i huru många motioner den då skulle anses behöfva uppdelas.

Herr Edén: Herr talman! I motsats till den siste ärade talaren håller jag före, att talmannen har fullt skäl för sin vägran af remiss af denna motion ur den synpunkt, som herr talmannen har framfört. Det kan icke bestridas, att herr Lindhagens motion innehåller mål af så olika beskaffenhet, att dessa icke lämpligen kunna sammanföras i samma motion. Jag anhåller alltså för min del att få yrka, att kammaren må låta vid herr talmannens propositionsvägran bero.

Herr Lindman: Herr talman! Jag skall nu endast inskränka mig till att yrka bifall till den framställning, som är gjord af herr Edén.

Herr Lindhagen: Jag måste på det bestämdaste opponera mig mot det unika sätt att behandla just denna fråga. Har man förut fått sammanföra skiljaktiga punkter i frågor rörande författningen i en motion, borde det sammanförande, jag nu gjort, kunnat också gå för sig. Det är enligt min uppfattning

gifvetvis icke överensstämmande med grundlagarnes anda men icke heller mot dess bokstaf att behandla denna sak så som här ifrågasatts. Jag skall nu i stället till nästa plenum komma tillbaka med tre motioner. Jag kunde draga fram prejudikat från andra tillfällen, då motioner fått passera, där till synes olika ärenden sammanförts i ännu större utsträckning men remiss ändå rätteligen skett utan uppdelning, därför att ur en högre af motionären på frågan lagd synpunkt ärendet dock rätteligen varit *ett*. Jag ber således att få yrka afslag på herr talmannens propositionsvägran, och jag kommer att hänskjuta saken till kammaren genom att begära votering.

*Ang. remiss
af en motion.
(Forts.)*

Härmed var öfverläggningen i anledning af herr talmannens propositionsvägran slutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner på 1:o) att kammaren måtte godkänna herr talmannens propositionsvägran, och 2:o) att kammaren måtte besluta att icke godkänna berörda propositionsvägran; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr Lindhagen begärde emellertid votering, till följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner herr talmannens vägran att framställa proposition på remiss till utskott af herr Lindhagens ifrågavarande motion, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren beslutit icke godkänna berörda proportionsvägran.

Voteringen utvisade 135 ja mot 17 nej, hvadan kammaren godkänt herr talmannens propositionsvägran.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr Lindhagen, som yttrade: Jag får ytterligare äfven beklaga, att saken kommit att ställas så vidlyftig, att den behöfver upprepas i såskilda motioner vid nästa plenum. Det har som sagt förut ofta händt, att jag haft motioner med flera yrkanden, och det ändå gått gladt. Jag har t. ex. en motion i år, där jag har gjort alla möjliga olika yrkanden i Norrlandslagstiftningen, och dessa yrkanden ha fått framställas i en **motion**. Ibland åter har jag haft motioner, där sammanhängande yrkanden af

Ang. remiss
af en motion.

(Forts.)

talmannen befunnits böra delas. Men då har jag på förhand blifvit varskodd om detta och uppmanats att vid remissen begära kammarens tillstånd att dela på motionen och då ha särskildt motionsyrkande i det ämne, som bör utbytas, färdigskrifvet. Ifall ett sådant tillfälle äfven nu liksom förut beredt mig, hade saken redan i dag kunnat klareras. Jag får beklaga, att icke äfven i detta afseende det i detta fall är konsekvens i frågans behandling.

§ 4.

Herr statsrådet *Berg* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
 angående inrättande af vissa paralellklasser vid folkskoleseminarierna i Uppsala, Strängnäs och Kalmar;
 angående anslag till vissa af svenska lifräddningssällskapet anordnade kurser;
 angående pensionsreglering för rektorerna vid de allmänna läroverken;
 angående användande af naturhistoriska riksmuseets byggnadsfond för genomförande af vissa förändringar i planen för museets portvaktshus vid Djurgårds-Frescati;
 angående uppförande af asylbyggnad å allmänna barnbörds-
 husets tomt å Kungl. Djurgården; och
 angående anslag till August Abrahamsons stiftelse å Näs
 m. m.

Dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 5.

Efter föredragning remitterades härpå herr *Sandlers* motion, nr 312, till statsutskottet samt herr *Erikssons* i Grängesberg motion, nr 313, och herr *Brantings* motion, nr 314, till lagutskottet.

§ 6.

Vidare föredrogos, men blefvo ånyo lagda på bordet jordbruksutskottets utlåtande och memorial nr 42 och 60 samt Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 10 och 11.

§ 7.

Vid härefter skedd föredragning af Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning af herrar G. Kronlunds och A. Karlsons i Västtomten motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande möjligheterna för en inhemsk tillverkning af mineraloljor och svafvel m. m., blef utskottets hemställan af kammaren bifallen; och skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första kammaren.

§ 8.

Härpå föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förslag i syfte att frågor om nya eller förhöjda förmåner till ämbets- och tjänstemän endast genom Kungl. Maj:t må kunna föreläggas Riksdagen; och yttrade därvid

Ang. ifrågasatt inskränkning i riksdagsmännens motionsrätt.

Herr Räf: Herr talman, mina herrar! Konstitutionsutskottet har i föreliggande utlåtande hemställt om afslag å min motion, rörande riksdagens initiativ till förhöjning af statstjänares löneförmåner.

Jag skall till att börja med och i förbigående be att få hänvisa till ett par på detta område här i kammaren mycket åberopade auktoriteter. Professor Rydin säger: »Huruvida Riksdagen har initiativ i dessa frågor eller huruvida i likhet med förhållandet i England frågor om statsutgifter endast må väckas af regeringen, som står i spetsen för statsförvaltningen, kan med skäl omtvistas.» Den andra auktoriteten, som också är mycket anförd här i kammaren, Hagman, säger, att enligt regeringsformen § 59 och riksdagsordningen § 34 det endast är Konungen, som har att påvisa statsverkets behof. Reservanterna i konstitutionsutskottet säga: »Utan tvifvel skulle initiativets lagliga förbehållande åt Kungl. Maj:t allena betyda en stark garanti i detta afseende», d. v. s. i afseende å likformighet och enhetlighet vid reglering af statstjänares löner. Bland dessa reservanter befinna sig tvenne professorer, särskildt förfarna på detta område, kan jag väl säga.

Nu har jag sett, att några tidningar sagt, att motivet till herr Räfs yrkande är en insinuation, att Riksdagens tjänstemän begagna sin motionsrätt till obehörig förhöjning af sina löner. Jag ber först att få erinra om, att tidningen eller tidningarna då de i brådskan sökt klandra min motion, till och med sagt, att »Riksdagens tjänstemän» skulle ha motionsrätt, hvilket jag väl aldrig någonsin tänkt och icke på något sätt uttalat i min motion; men äfven om jag tar hänsyn till hvad verkligen dessa tidningar afsett att säga, har jag visst icke begagnat mig af någon som helst insinuation mot statens tjänstemän eller någon tjänstemannakår. Jag ber därför att på det bestämdaste få protestera mot detta tidningsuttalande.

Hvad min motion egentligen söker är garanti för den medborgerliga friheten mot öfvergrepp från någondera af de båda statsmakterna; och jag tror, att då jag söker efter detta, jag söker efter något, som hos alla statsmakter blifvit allvarligt eftersökt, snart sagdt, ända sedan det funnits någon egentlig konstitutionell statsmakt i världen. Det är nämligen på det sättet, att det icke är så synnerligen stor svårighet för de båda statsmakter-

Ang. ifrå- na att komma öfverens, då det gäller yttre förhållanden, men
gasatt in- så snart vi flytta oss in på de inre förhållandena är det långt
skränkning i ifråån så lätt för statsmaktens representation och folkmaktens re-
riksdags- presentation att komma så väl öfverens. Friktionen yttrar sig
männens icke bara i det afseende jag vidrört, utan, som herrarna veta,
motionsrätt. rätt ofta på också lagstiftningens område.

(Forts.)

Jag har nu emellertid i min motion endast sysselsatt mig med de friktioner som uppstå i afseende å reglering af statstjänarnes löneförmåner. Det måste vi väl också alla erkänna, att det lätt uppstår en friktion mellan dem, som skola ha löner, och dem, som skola utbetala lönerna. Jag tänker nog också, att erfarenheten har sagt en hvar bland oss riksdagsmän, att så snart vi blifvit valda till riksdagsmän, vi vanligtvis ha fått påstötningar af den ena eller andra deputationen från olika statstjänarekårer, hvilka alla framhållit sin synnerligen brydsamma ställning och hur nödvändigt det varit för dem att få en liten löneförhöjning. Det är så, säger man, att vår lön, att vår ställning är sämre än den och den käreus, och vi vilja upp litet högre. Så kommer den andra kåren och säger: Nu har den kåren nått så högt, och nu böra vi komma upp till samma löneförmåner. Så går löneskrufven år efter år, år efter år på ett kanske mer än tillbörligt sätt. Vidare tror jag också, att samtliga af oss äro väl bekanta med, att det brukar nästan hagla skrivelser från olika kårer öfver oss med begäran om understödande af än den ena och än den andra förbättringen, och jag vågar säga, att de skrivelser, som på detta sätt komma öfver oss, kunna räknas, om jag så får säga, i legio. Om det då är så, att en riksdagsman vill vara själfständig, för att icke säga, har motvilja mot vissa af dessa fordringar på löneförhöjning, har han vanligtvis att påräkna ett bestämdt motstånd vid valen från de kårer, som gjort sin anmälan. Är det däremot så, att man visar tillmötesgående mot dessa kårer och deputationer, som visa sig, har man att beräkna litet större medhåll. Det torde vara som jag yttrar på sid. 6 i min motion:

»Det kan icke sanningsenligt förnekas — och härmed kommer jag till den kanske allvarligaste sidan af saken — att en viss politik, som till stora tjänstemannagrupper gifvit eller utlofvat gåfvor, därigenom förtjänat sig dessa tjänstemannagrupperns intressen vid såväl riksdagsmannaval som andra tillfällen, under det »arbetets söner» på åker och äng samt i vår industri fått lefva på förespoglingar, som de ännu aldrig sett och ej heller någonsin få se förverkligade. Det ligger för öfrigt i sakens natur, att om en enskild riksdagsman eller ett riksdagsparti gör sig till tolk för statens tjänstemannakårer och deras förmåner, så skola dessa kårer eller deras medlemmar också skänka respektive riksdagsman eller parti sina sympatier och motsvarande understöd. Men att detta kan komma att utveckla sig till ett

nästan olidligt förhållande för den skattedragande stora allmänheten borde ett barn kunna förstå.

Man får i afseende på denna sak icke glömma, att de tjänstemannakårer, som här kunna komma i fråga, torde utgöra hundratals tusen politiskt röstberättigade personer, ganska likformigt fördelade öfver hela landet. Och om en af denna världens mäktige kunde säga, att lärarne hafva inflytande på barnen, barnen på mödrarna och mödrarna på fäderna, så kan det ock sägas om många af dessa tjänstemannakårer, att de äga ett stort inflytande öfver befolkningen och ej så sällan under valtider äfven i hög grad använda sig därpå.

Alltnog och inför denna lavin af tjänstemannafördelar och tjänstemannainflytanden, som oafslåtliga växa, anser jag det vara alldeles nödvändigt, att Riksdagen vidtager några åtgärder, som skydda vårt jordbruk och vår industri, så att ej dess målsmän och arbetare alldeles uppslukas af skatter eller drivas ur landet.»

På tal om den lavin jag här vidrört, ber jag att få hänvisa till de ökade skatteutgifter, som förekommit under de senaste tio åren, nämligen från 1902 till 1911. Jag hänvisar då först till den femte hufvudtiteln och utgifterna under densamma. Denna hufvudtitel har under senaste tiden varit så mycket omtalad, att man har stora anledningar att så att säga utgå ifrån densamma. Man skulle väl tycka, att denna hufvudtitel skulle ha att uppvisa den allra största progressionen i afseende på utgifternas förstoring. Nu är det emellertid så, att några väsentliga löneförbättringar att tala om i denna hufvudtitel icke ha förekommit under den ifrågavarande perioden. Nå, hur gestaltat det sig då i afseende på denna hufvudtitel under dessa tio år? Jo, år 1902 gingo utgifterna här upp till 21,445,025 kronor, och på tio år, till 1911, hade utgifterna stigit till 23,630,300 kronor, d. v. s. utgifterna ha under de tio åren stigit med 2,185,675 kronor, hvilket med andra ord vill säga tio procents stegring på beloppet 1902, hvilket i sin ordning betyder en stegring af en procent om året på siffran från 1902.

Det är en annan hufvudtitel, som äfven är mycket omtalad, nämligen den fjärde. Den har icke heller haft synnerligen stora löneförhöjningar att räkna med under de sista tio åren. 1902 uppgingo utgifterna för fjärde hufvudtiteln till 46,321,900 kronor, men hade på tio år till 1911 stigit till 54,556,600 kronor, hvilket sålunda betyder en stegring på 8,234,700 kronor, d. v. s. 18 procent på dessa tio år, hvilket motsvarar 1,8 procent per år räknadt fortfarande på summan för år 1902.

Gå vi så till åttonde hufvudtiteln, den s. k. kultusbudgeten, omfattar den i sin ordning icke mindre än c:a 21,000 löntagare. Utgifterna för denna hufvudtitel voro år 1902 16,191,350 kronor, men ha på sista tio åren stigit till 25,864,500 kronor, d. v. s. en stegring på de tio åren för denna hufvudtitel på 9,673,150

*Ang. ifrå-
gasatt in-
skränkning i
riksdags-
männens
motionsrätt.
(Forts.)*

Ang. ifrågasatt inskränkning i riksdagsmännens motionsrätt. kronor, eller 60 procent på tio år, hvilket betyder 6 procent för hvarje år, räknadt på utgifterna för 1902.

Gå vi så öfver till en annan hufvudtitel, nämligen civildepartementets eller sjätte hufvudtiteln, som i detta afseende är nog så belysande, då den ju innefattar landsstaten, postverket, telegrafverket, liksom man äfven i viss mån kunde räkna järnvägarna dit, ehuru de ha sitt särskilda kapitel, finna vi, att antalet tjänsteinnehafvare för denna hufvudtitel utgör emellan 19 och 20,000 personer. Denna hufvudtitels utgifter voro 1902 26,715,100 kronor och hade på de tio åren till 1911 stigit till 52,249,000 kronor. Stegringen på denna hufvudtitel var sålunda 25,533,900 kronor, d. v. s. 96 procent på summan år 1902, hvilket i sin ordning betyder, att denna stigit med 9,6 procent per år.

Jämför man stegringen på sjätte hufvudtiteln med stegringen på den femte, nämligen sjöförsvarets, så finner man, att stegringen på sjätte hufvudtiteln, d. v. s. den, som omfattar anslagen till civildepartementet, är i procent räknadt tio gånger så stor som stegringen på femte hufvudtiteln eller sjöförvarsdepartementets, och räknar man med absoluta siffror, blir stegringen för sjätte hufvudtiteln 11,7 gånger så stor som för utgifterna till sjöförvarsdepartementet. Nu är att märka, som jag sade, att jag ändå icke tagit med stegringen beträffande statens järnvägar. Om den saken säger jag här i min motion följande: »Så t. ex. kostade 1907 års Riksdags beslut om löneförhöjning till statsbanornas personal det svenska folket flera millioner kronor. Hela utgiftssumman för drift och underhåll (häri ingår ej, hvad som af trafikmedlen användts för nya inventarier) uppgick nämligen året före den stora löneförhöjningen till kronor 42,017,585: — men året efter samma löneförhöjning till kronor 57,665,890: —. Året före samma löneförhöjning hade statens järnvägar ett inkomstöfverskott öfver driftkostnaden af kronor 17,999,758: — och året efter samma reglering endast kronor 6,655,482: —. Men detta vill med andra ord säga, att svenska folket fick det sistnämnda året eller 1908 genom skatter täcka en brist å statsbanedriften på icke mindre än 12,760,082 kronor».

Nu måste vi väl alla vara öfverens om att de, som i hufvudsak varit mottagare af dessa gåfvor, ha varit statstjänarna, och den, som har fått utlämna dessa gåvor, har varit svenska folket i sin allmänlighet, men den ojämförligt största proportionen faller på svenska jordbruket och svenska industrien. Det hade kunnat vara mera ursäktligt, om alla dessa utgifter tillkommit genom kungl. propositioner, men så är visst icke förhållandet; somliga år har antalet motioner med syfte att öka tjänstemännens inkomster eller löner bara från denna kammare uppgått ända till ett fyrtiotal. Och jag må väl säga, att skall det fortgå på det sättet, ha vi väl knappast någon anledning att vänta

oss annat än missnöje i följd af en sådan taktik, och jag tänker, att vi kunna vara ganska väl öfverens om, att den börs eller påse, som dessa tjänstemän ha sökt fylla under dessa år, har en ganska stor likhet med andra dylika påsar i att den är skäpligen bottenlös.

Nu har man sagt, och jag har hört det många gånger uttals i denna kammare, att det endast är småfolket man afser med denna hjälp. Sanningen är naturligtvis den, att det såväl är storfolk som småfolk bland tjänstemännen man afser. Men om man talar om folk i allmänhet i en folkrepresentation, tänker man väl på dem, för hvilka man är representant, det vill således här säga småfolket på landsbygden o. s. v. Om vi jämföra 1902 års riksstat med 1911 års riksstat, så visar den förra 142,605,000 kr:s utgifter och den senare 200,518,000 kr. Ökningen på dessa tio år har således varit 57,913,000, en ökning, som icke ens till större delen beror på ökningen till fjärde och femte hufvudtitlarne, och jag har nu förresten hänvisat herrarne själfva till de olika årens riksstater för att se, hvar den egentliga orsaken till förhöjningen i statsutgifterna ligger.

Det har nu varit motionens afsikt att söka bota de missförhållanden, som i viss mån och i stor mån äro orsaker till dessa ökade utgifter. Jag har därför i motionen också pekat på åtskilliga åtgärder, hvarigenom jag trodde det möjligen skulle kunna rådas bot på saken. Så har jag vidrört valrättens och valbarhetens borttagande för statens tjänstemannakår. Då man har ansett den saken vara så utomordentligt orimlig, skall jag be att äfven i det afseendet få hänvisa till professor Rydin. Han ifrågasätter nämligen starkt vid sin behandling af grundlagarna, huruvida icke ämbets- och tjänstemän åtminstone af högre grader borde vara uteslutna från valrätt och valbarhet.

Jag ber vidare att få erinna om huru det förhåller sig i en del andra länder, som i detta afseende kunna ha någon betydelse för oss. Om en deputerad i Preussen eller Danmark och — i viss mån — England skulle få ett statsämbete, så bör han icke vidare vara riksdagsman, utan har att ställa sig under omval. Man anser nämligen, att personen i fråga härigenom kommit i en sådan ställning, att folket bör äga rätt att pröfva, huruvida han fortfarande kan vara lämplig att i egenskap af riksdagsman bevaka folkets intressen. Jag sade, att dessa förhållanden i viss mån äfven gällde i England. Det förekommer där vissa ämbeten och tjänster, efter hvilkas erhållande man icke kan stanna som riksdagsman eller deputerad. — På samma sätt förhåller det sig också i Nederländerna. — I Frankrike är det icke tillåtet att med representantskapet förena något aflönadt ämbete, som tillsättes efter verkställande maktens förordnande. Detta i det fria och republikanska Frankrike! — I Nordamerikas förenta stater och i Schweiz äro förbundsämbetsmännen

Ang. ifrågasatt inskränkning i riksdagsmännens motionsrätt.

(Forts.)

Ang. ifrå-
gasatt in-
skränkning i
riksdags-
männens
motionsrätt.

(Forts.)

uteslutna från valbarhet. — I Spanien och Italien äro ämbets- och tjänstemännen i allmänhet icke heller valbara till deputerade.

Jag kunde fortsätta med att uppräknade flera andra länder, men jag anser det vara öfverflödigt. De länder jag nu nämnt, äro sådana, till hvilka vi uti andra lagstiftningsfrågor taga rätt stor hänsyn. Jag menar alltså, att den af mig framförda tanken har ganska goda skäl för sig både ur inre och yttre förhållanden. Jag säger också på sidan 7 i motionen i fråga om tjänstemännens valbarhet: »Men då man därmed skulle endast delvis träffa den i mina ögon skadliga politiken, och dessutom en dylik åtgärd måhända i vissa afseenden kunde verka något orättvist och därmed mindre välgörande, så vill jag oaktadt jag är medveten om, att idén icke är alldeles främmande för vissa utländska parlamentariska förhållanden, endast framföra tanken som ett bidrag till frågans lösning».

Jag har vidare i motionen vidrört ett annat försök att råda bot för saken i fråga. Det vore att svenska riksdagen sammansattes proportionellt efter de olika yrkesgruppernas storlek. Eftersom jag ser en och annan skaka på hufvudet vill jag säga det, att den saken är visst icke främmande för de utländska parlamentaristiska förhållandena. Jag ber att i detta afseende få hänvisa till professor Rydin och 1903 års rösträttskommittés arbeten. Hos oss finnes det emellertid icke någon som helst rimlig proportion mellan dessa grupper, hvilket äfven den sista statistiken bestyrker. Om antalet riksdagsmän ifrån jordbruket och industrien vore proportionerligt med folkmängdens fördelning efter hufvudgrupper af yrken enligt Sveriges officiella statistik, då vore det ju ingenting att säga därom. Men nu är det icke så. I motionen säges nämligen: »Hvad då först hufvudgrupper af yrken och därpå grundad proportion af riksdagsmän från dessa olika yrken angår, så tillhörde år 1900 53,67 % af folkmängden jordbruket, 23,90 % industrien, 10,59 % handel och samfärdsel samt 6,34 % allmän tjänst m. m.». Om nu Riksdagen skulle ha en därpå grundad proportionell sammansättning, så skulle i bägge kamrarna finnas inalles 26 ledamöter tillhörande kategorien allmän tjänst. Men huru många tro herrarna det var vid senaste riksdagen? Ja, vi få femdubbla den siffran. Då komma vi upp till 130, och det var just på spiken hvad det var. Jag tycker vi böra känna oss något förbluffade inför en sådan siffra. — Går jag sedan öfver till industrien och dess representanter i Riksdagen, så finnes det visserligen ingen riktigt säker statistik i det afseendet, men vilja herrarna undersöka saken, så skola herrarna nog finna, att industrien i förhållande till tjänstemännen varit för litet representerad i Riksdagens båda kamrar, under den gångna 3-årsperioden. Jag säger också på sid. 4: »Att ett i förhållande till yrkesgrup-

perna »jordbruk» och »industrien» så stort öfverskott af till »allmän tjänst» hörande riksdagsmän genom sin röststyrka skall få utöfva direkt inflytande i fråga om sina egna löneförmåner m. m., som dock till så godt som hela deras värde komma att belasta öfriga folkmängdsgrupper, men i synnerhet jordbrukets och industriens konto, det synes mig redan det vara något så betänkligt, att man nästan kunde förvånas öfver, att icke Riksdagen redan vidtagit några åtgärder däremot».

Ang. ifrågasatt inskränkning i riksdagsmännens motionsrätt.

(Forts.)

Nu vore det dock, enligt mitt förmenande, rättvist, om man sloge in på den af mig antydda proportionella vägen, så att Riksdagen sammansattes såvidt möjligt vore, i proportion med de olika yrkesgruppernas storlek. Emellertid fruktar jag, att om jag framställt denna fråga för kammaren och gjort det uttalandet till min kläm, så hade en sådan hemställan måhända blifvit mött med ett lika blankt nej, som konstitutionsutskottet nu gifvit. I anledning häraf har jag satt fingret omedelbart på den ömma punkten och önskat, att »Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag i syfte att frågor om nya eller förhöjda förmåner till ämbets- och tjänstemän endast genom Kungl. Maj:t må kunna föreläggas Riksdagen».

Jag hänvisar här återigen till hvad de två af mig förut nämnda stora auktoriteterna — för resten nästan de enda svenska auktoriteter, som bruka åberopas i denna kammare — sagt i detta afseende. Nu säga äfven reservanterna i sin ordning: »Hvad motionären anförde rörande vikten af likformighet och enhetlighet vid regleringen af statstjänarnes löner. anser utskottet värdt beaktande. Utan tvifvel skulle initiativets lagliga förbehållande åt Kungl. Maj:t allena betyda en stark garanti i detta afseende».

Jag ber vidare få erinra om, att jag antydt flera utvägar, men ingen af dessa utvägar har ens blifvit upptagen till saklig behandling af konstitutionsutskottet.

Nu har jag sett, att just samma tidningar, som jag förut nämnt, — och det står visst i samma citat, som jag nyligen återgaf — ansett, att detta projekt vore aflifvad i och med utskottets afstyrkande. Jag tror för min del, att det projekt, som jag här velat framföra i min motion, eller åtminstone idén i detta, äger så mycken rättvisa i sig, att det kanske icke är så alldeles lätt att aflifva det, såsom vissa tidningar synas antaga.

För att Riksdagens Andra kammares herrar ledamöter allt emellanåt skola kunna tänka på den här saken, skall jag nöja mig med att nu till dem öfverlämna frågan och gifva dem ett års betänketid för att studera siffrorna och begrunda de uttalanden, som jag gjort såväl i motionen som under detta mitt anförande. Måhända kunde vi till nästa år åtminstone komma in på någon real- eller principdebatt, ty jag tar nästan för gifvet, att jag i den ena eller andra formen kommer att framläga mo-

Ang. ifrå-
gasatt in-
skränkning i
riksdags-
männens
motionsrätt.

tionen vid nästa års Riksdag, om också med något förändrad kläm.

Under nuvarande förhållanden och efter detta anförande, som jag tackar för att jag fått hålla, har jag, herr talman, icke något yrkande att göra.

(Forts.)

Herr Branting: Herr talman! Visserligen gjorde motionären icke något yrkande, men då han ansett, att han borde ge kam-maren, för att i dess protokoll upptagas, en repetitionskurs af hvad han förut skrivit i motionen, skall jag be att få säga några korta ord till försvar för utskottets ståndpunkt.

I motionärens hela långa anförande fanns så vidt jag kunde finna icke skuggan till ett försök ens att förebringa någon bevisning för att det missförhållande, som enligt hans förmenande här skulle förefinnas, och som han ansåg vara så svårt, stegringen af ämbets- och tjänstemännens löner, skulle stå i något som helst sammanhang, än mindre vara en följd af enskilda motionärens initiativrätt inom Riksdagen. Förhållandet är, som hvar och en här känner till, att dessa löneförbättringar i de ojämförligt flesta fallen berott på initiativ från Kungl. Maj:t sida. Den väg, motionären är inne på, borde således logiskt leda honom till att han för sin del borde hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga förslag att nya eller förhöjda löner till ämbets- och tjänstemän för framtiden icke måtte genom Kungl. Maj:t föreläggas Riksdagen. Det vore väl den enda riktiga slutsats, som kunde dragas. Redan detta visar ju, att motionären här är inne på vägar, som äro alldeles orimliga, och konstitutionsutskottet har därför också funnit sig icke alls kunna följa honom på desamma.

Nu har motionären vid sidan af sitt yrkande resonerat åtskilligt angående ämbets- och tjänstemäns valbarhet och pekat på att förhållandena i det afseendet ställa sig olika i Sverige mot i en del andra länder, men såsom han själf säger och uttryckligen här upprepade, har detta endast skett för att »framföra en tanke». Då denna tanke icke utmynnat i något som helst förslag eller yrkande, har utskottet icke haft den minsta anledning att närmare upptaga och utföra densamma eller tillse om den möjligen kunde innehålla något värdt att taga till vara. Det är naturligt, att utskottet under sådana förhållanden här handlat som det gjort.

Vilja vi se på realiteten, så är det klart, att den stegring som utförligt påpekats och som alla känna förut utan herr Råfs påpekande, beträffande de löner, som staten nödgas betala för de massor af ökade tjänster som densamma tar i anspråk, sammanhänger med lefnadskostnadernas allmänna stegring. Här föreligger endast en återverkan på staten af den allmänna kostnadsökningen som har djupt liggande orsaker och hvars andra

sida vi känna i form af att det är så dyrt att lefva. Dessa orsaker skall jag i detta sammanhang icke alls inlåta mig på — de behöfva sitt särskilda kapitel — men det är klart, att icke heller staten, om den vill vara rättvis mot stora grupper särskildt af sina lägst aflönade tjänare, kan undandraga sig att taga sin andel i den förbättring i dessas lönevillkor, som varit nödvändig redan för att hålla någorlunda jämna steg med den ökade pristegringen på nästan allting.

Hvad för öfrigt beträffar den tanke, som syntes vara den röda tråden i herr Räfs anförande nyss, nämligen att ämbets- och tjänstemännens antal i Riksdagen borde reduceras så mycket som möjligt, så skulle jag vilja rikta en hemställan till honom att i detta fall börja med att reformera hemma. I det län, på hvars Förstakammar-representation herr Räfs organisation utöfvar ett ingalunda litet inflytande, har genom denna organisations försorg insatts i den nuvarande Första kammaren tre ämbets- och tjänstemän — en icke ämbetsman lär vara insatt af vänstern efter hvad jag hört uppgifvas — nämligen ett hofrättsråd, en kronofogde och en landssekreterare. Mot den bakgrunden tror jag man kan göra en ungefär riktig värdesättning af lamentationerna här i kammaren från herr Räfs sida öfver ämbetsmännens stora antal i Riksdagen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan. Utskottet har behandlat herr Räfs motion med vederbörlig knapphet, då intet giltigt skäl blifvit anfördt för den genomgripande grundlagsförändring han ifrågasatt, och kort och godt afstyrkt hans yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Konstitutionsutskottets nu föredragna memorial, nr 18, med föranledande af kamrarnes skiljaktliga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 10 i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet, lades till handlingarna.

§ 10.

Vidare föredrogos hvar efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 53, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utvändig reparation af stora sjukhusbyggnaden vid garnisons-sjukhuset i Stockholm;

nr 54, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande från fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar af vissa förskottsvis utgifna medel;

Ang. ifrågasatt inskränkning i riksdagsmännens motionsrätt.
(Forts.)

nr 55, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tillbyggnad och omändring af mäsbyggnaden för underoffice-rare och manskap vid Lifgardet till häst;

nr 56, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående återuppförande för Svea trängkår af en nedbrunnen verkstadsbyggnad m. m.; och

nr 57, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af en gevärsförrådsbyggnad med reparationsverkstad å Visborgs slätt.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Herr statsrådet *Bergström* aflämnade Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande af kostnader för ökade arbetskrafter inom landtförsvarsdepartementet.

Ifrågavarande proposition bordlades.

§ 12.

Statsutskottets härpå föredragna utlåtanden:

nr 58, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande af anslag till sjökartverket och till utförande af sjömätningar;

nr 59, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig förstärkning af reservationsanslaget till flottans nybyggnad och underhåll; och

nr 60, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inredande af skollokaler m. m. för flottans räkning i f. d. landshöfdingeresidenset i Karlskrona, blefvo af kammaren godkända.

§ 13.

Ang. tillfällig löneförbättring åt lots- och fyr-

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 61, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande af anslag för beredande af tillfällig förbättring i lots- och fyrpersonalens aflöningsförmåner jämte en i ämnet väckt motion; och blef efter af herr talmannen gifven proposition utskottets hemställan därvid af kammaren bifallen.

Härpå begärdes ordet af

Herr Indebetou, som anförde: Herr talman, mina herrar! Då utskottet enhälligt ansett sig icke kunna biträda Kungl. Maj:ts proposition om en löneförbättring redan från detta år åt lots- och fyrpersonalen kan jag icke underlåta att uttala mitt beklagande öfver denna utskottets ställning. Utskottet säger här: »Utskottet anser det vara behjärtansvärdt, att de i ekonomiskt afseen-

de svagast ställda af personalen vid lots- och fyrrinrättningarna må, i afvaktan på resultat af den lönereglering för personalen i dess helhet, hvartill förslag lär vara under utarbetande, komma i åtnjutande af en tillfällig inkomstförbättring. Härmed har utskottet sagt, att utskottet anser de nuvarande lönerna icke vara fullt tillfredsställande och att sålunda personalen borde komma i åtnjutande af bättre löneförhållanden. Detta är äfven min åsikt, och det är beklagligt, att denna personal, som nu i flera år väntat på en sådan förbättring, skall äfven i år hafva förgäfvets vänt sig till Kungl. Maj:t med anhållan om en måttlig löneförhöjning. De ha endast begärt att få 100 à 200 kronor alltefter olika tjänsteställning. Om man jämför denna personals nuvarande löner med som hvad betalas åt motsvarande personal i andra länder, finner man, att det icke är några öfverdrifna anspråk från personalens sida, som Kungl. Maj:t gjort sig till tolk för. Så till exempel har i Danmark fyrmästarna på de större hafsfyrrarna från 1,740 upp till 2,580 kronor, under det att en svensk fyrmästare kan komma högst till 1,700 kronor. På samma sätt förhåller det sig i de lägre graderna, där lönen för en svensk fyrvakt är begränsad till 1,270 kronor, under det att motsvarande grad i Danmark betalas med upp till 2,340 kronor. Det är ju klart, att dessa ofördelaktiga villkor, som denna personal under många år haft, icke bidrar till att bibehålla och öka det intresse för tjänsten, som man anser sig ha skäl att fordra af denna personal.

Ang. tillfällig löneförbättring åt lots- och fyrrpersonalen.
(Forts.)

Talaren afbröts här af

Herr talmannen, som yttrade: Jag ber få göra den ärade talaren uppmärksam på, att kammaren redan fattat sitt beslut i denna fråga, och att jag därför icke kan upptaga något yrkande, ifall ett sådant skulle framställas.

Herr Indebetou fortsatte härefter: Jag har icke tänkt att göra något yrkande, men jag vill nämna, att jag begärde ordet, innan klubban föll, ehuru herr talmannen icke hörde mig, nämligen då herr talmannen framställde den frågan, om kammaren önskade uppläsning af utskottets hemställan. Så föll klubban, och då begärde jag ordet igen, men det observerades icke heller. Jag skall emellertid inskränka mig att göra det uttalande, som jag gjort, och hoppas, att den lönereglering, som kan komma att bli fastställd för denna personal, må bli så mycket bättre, att den kan anses godtgöra personalen äfven för hvad den i år förlorar.

Jag kan dock icke underlåta att, innan jag slutar, i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att det icke finnes någon personal i statens tjänst, som är så mycket lämnad åt sig själf som fyrrpersonalen vid fullgörandet af sina tjänsteåliggan-

Ang. tillfäll-
lig löneför-
bättring åt
lots- och fyr-
personalen.
(Forts.)

den. Dessa personer ha nästan ingen kontroll öfver sig, utan sjöfarten har att lita helt och hållet till deras plikttrohet och ansvarskänsla. Jag har med detta anförande velat framhålla, att den pliktkänsla, som de alltid i synnerligen hög grad ådagalagt, äfven må belönas på det sättet, att de tillförsäkras rimliga inkomster. Ty för närvarande måste det sägas, att de icke äro betalda i förhållande till den tjänstgöring de ha.

Jag skall, herr talman, som sagdt, icke framställa något yrkande, utan endast fasthålla vid mitt förut uttalade beklagande öfver att lots- och fyrpersonalen ej redan i år kan få en blygsam löneförbättring.

Vidare anförde

Herr Martin: Herr talman, mina herrar! Med herr talmannens medgifvande skall jag lämna en förklaring, hvarför utskottet är enhälligt i sin hemställan, sådan den föreligger.

Såsom hvar och en torde finna vid läsningen af utlåtandet, skiljer sig statsutskottet väsentligen från Kungl. Maj:ts förslag så till vida, som Kungl. Maj:t föreslagit, att den ifrågasatta löneförbättringen för lots- och fyrpersonalen skulle utgå redan från och med innevarande år. Då motståndarna till detta förslag inom utskottet ställde i utsikt att gå med på rent afslag på den kungl. propositionen, därest anhängarna af Kungl. Maj:ts förslag hölle på, att denna tillfälliga löneförbättring borde utgå äfven under 1912, så ansåg jag för min personliga del, att jag icke borde äfventyra den löneförbättring, som Kungl. Maj:t föreslagit, genom att hålla på propositionen, utan hellre borde afstå från denna för att åtminstone vinna något för denna personal, som verkligen är i stort behof af tillfällig löneförbättring i väntan på den kommande löneregleringen.

Jag har blott velat till kammarens protokoll gifva till känna min ståndpunkt i frågan. Jag tror, att det var flera, som into-go samma ståndpunkt och som velat tillstyrka den kungl. propositionen, som naturligtvis för lots- och fyrpersonalen var bra mycket förmånligare än utskottets förslag, men som icke våga-ge detta af fruktan att därigenom förorsaka hela frågans fall.

§ 14.

Föredrogos hvar för sig statsutskottets utlåtanden:
nr 62, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af allmänna besparingar å riksstatens femte hufvudtitel till aflönande af en extra mariningenjör m. m.;

nr 63, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående täckande af öfverbetalning å den för Vaxholms och Oscar Fredriksborgs fästning afsedda delen af extra ordinarie anslagen till nybyggnader för kustartilleriets förläggning m. m.; och

nr 64, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af besparingar å vissa extra ordinarie anslag till anskaffning af krigsfartygsmateriel för täckande af brister i andra dylika anslag.

Hvad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt bifölls af kammaren.

§ 15.

Till afgörande förelåg vidare bankoutskottets utlåtande, nr 19, angående vissa framställningar rörande tionde hufvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—12.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13, angående pension åt extra landtmätaren A. E. Söderström. *Ang. pension åt extra landtmätaren A. E. Söderström.*

I öfverensstämmelse med hvad Kungl. Maj:t föreslagit uti en till Riksdagen den 29 mars innevarande år afläsen proposition, hemställde utskottet, att Riksdagen måtte medgifva, att extra landtmätaren i Göteborgs och Bohus län, kommissionslandtmätaren Albert Emanuel Söderström måtte från och med månaden näst efter den, under hvilken han entledigats från sina befattningar i landtmäteristaten, under sin återsående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 1,600 kr.

Vid punkten fanns emellertid fogad reservation af herrar *Neiglick, Wallenberg, Henricson* i Karlslund, *Juhlin, Kristensson, Vahlquist, Carlson* i Herrljunga och *Borg*, hvilka ansett, att pensionsbeloppet bort bestämmas till 1,200 kronor.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Kristensson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Vid behandlingen af denna punkt inom bankoutskottet ha ganska olika meningar förelegat, och det blef lotten, som fick afgöra, huruvida detta pensionsbelopp skulle sättas till 1,200 eller till 1,600 kronor. Orsaken till dessa delade meningar har varit, dels att Söderström icke är berättigad till någon pension alls, dels ock att den pension, som föreslås i den kungliga propositionen, uppgår till precis samma belopp som hans lön, nämligen 1,600 kr. och detta är något, som vi reserverar för vår del i princip icke velat vara med om. Jag ber att få påpeka, att Söderström endast har 57 lefnadsår, då han enligt de statuter, som gälla för ifrågavarande kommissionslandtmätare, borde ha haft 65 lefnads-

Ang. pension åt extra landtmätaren A. E. Söderström.
(Forts)

år för att vara berättigad till pension. Vidare borde han ha varit anställd såsom kommissionslandtmätare eller vice kommissionslandtmätare under sammanlagdt 25 år, men han har icke mer än 11 dylika tjänstår. Han har visserligen i en del år förut, nämligen icke mindre än 21 år, varit verksam såsom skiftes- och särskildt såsom stadsplanelandtmätare, men han har icke tjänstgjort direkt som statens tjänsteman, utan ägnat sig åt detta arbete utan myndighets förordnande, alltså bedrifvit det såsom egen verksamhet.

Det säges också i utskottsutlåtandet, att det är först ganska sent, som han tyckes hafva insett betydelsen af en sådan befordran och vidtagit de åtgärder, hvarigenom det blifvit möjligt för honom att komma in på staten.

Det synes mig emellertid, som om han haft sina goda skäl för att icke tidigare antaga en dylik statsställning. Om vi se efter t. ex. hvad han varit taxerad för under ett par föregående år, så finna vi i den stora taxeringskalender, som utgifves i Göteborg, att han för år 1909 varit upptaxerad till en bevilningsskatt för icke mindre än 10,259 kronor samt en inkomstskatt för 11,500 kronor. År 1910 äro motsvarande siffror 9,968 och 13,000 kronor. Vidare har det upplysts, att han äger en fastighet värderad till icke mindre än något öfver 100,000 kronor.

Det synes mig därför icke föreligga så ömmande omständigheter, att Riksdagen fördenskull bör frångå de principer i fråga om pensionsförhållanden, som Riksdagen möjligtvis en eller annan gång kan vara benägen att frångå, när särskildt ömmande omständigheter föreligga.

Den verkliga orsaken, hvarför man här kommit fram med denna fråga, är ingen annan än den, att man vill bli af med denne man för att få en verkligt duglig kraft i stället. Jag ber då att få påpeka, att man troligen icke riskerar att få ha honom kvar, äfven om man sätter ner pensionsbeloppet, ty han har ju själf begärt att få »en årlig pension å 1,600 kronor eller det belopp, *Kungl. Maj:t kan finna skäligt.*» Om då Riksdagen finner skäligt att bevilja honom ett belopp af 1,200 kronor, så tror jag, att denna fråga blir löst på bästa sätt. För öfrigt vore det ju icke så stor förlust för staten, om han stode kvar i tjänsten. Han kunde väl göra någon nytta, om han ändå skall få lika stor pension som lön.

Nu har Första kammaren med stor majoritet antagit reservanternas förslag, och ehuruval det har kommit upplysningar till oss, som skulle motivera ett rent afslag å hela pensionen, så vill jag dock, herr talman, icke göra annat yrkande än om bifall till reservationen eller det beslut, som fattats i Första kammaren.

I detta anförande instämde herrar *Vahlquist, Carlson* i Herrljunga och *Olausson*.

Vidare yttrade:

*Ang. pension
ut extra
landtmäta-
ren A. E. Sö-
derström.*

(Forts.)

Herr Wijk: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att i största korthet få motivera utskottets hemställan i denna punkt.

Kommissionslandtmätaren Söderström är, som herrarna finna af handlingarna, sedan slutet af år 1910 genom sjukdom oförmögen att vidare tjänstgöra. Det är på grund däraf, som landtmästeristyrelsen anhållit om att pension måtte beredas honom. Att denna pension föreslagits till 1,600 kronor, beror därpå, att hans arfvode för närvarande utgår med denna summa, hvilken ansetts bland hans löneförmåner motsvara lönen för andra tjänstemän, medan hans sportler, som uppgå till 1,900 kronor, ansetts motsvara andra tjänstemäns tjänstgöringspenningar. Det är således den vanliga normen, som här följts, nämligen att lägga den del af aflöningsförmånerna, som motsvara lönen, till pensionsunderlag.

Ett annat motiv för utskottets hemställan har varit det, att 1885 års Riksdag instiftat 48 pensionsrum, hvardera å 1,600 kronor, för afgående kommissionslandtmätare, och det är ett af dessa pensionsrum, som landtmätare Söderström hemställt att få komma i åtnjutande af.

Nu är det visserligen sant, att Söderström icke på långt när formellt uppfyllt de villkor, som stadgats för att komma i åtnjutande af ett sådant pensionsbelopp. Han har icke fyllt stadgade 65 år, utan är endast 57 år gammal, och hans tjänstgöringstid som kommissionslandtmätare och vice kommissionslandtmätare är endast 11 år, medan den för pension stadgade tjänstetiden utgör 25 år. Landtmästeristyrelsen har emellertid för sin del ansett, att den långvariga landtmästeritjänstgöring, som han under omkring 21 år utöfvat, innan han befodrades till vice kommissionslandtmätare, är af sådan beskaffenhet, att den i pensionshänseende till större delen bör räknas honom till godo, hvadan styrelsen, därest Söderström vid full hälsa hade uppnått det för pension stadgade antalet lefnadsår, icke skulle hafva tvekat att förorda honom till erhållande af ett af dessa pensionsrum. Enligt landtmästeristyrelsens mening är det således endast det förhållandet, att han icke uppnått stadgad lefnadsålder, som gör, att han icke kan vara berättigad att komma i åtnjutande af sådan pension.

Då mannen icke har rättighet att komma i åtnjutande af pension, gäller det således här en lämplighets- och billighetsfråga. Hvad som då föranledt vederbörande att begära så hög pension som 1,600 kronor, är naturligtvis det förhållandet, att Söderström icke kan skiljas från sin befattning. Om han icke får en pension, som tillfredsställer honom, så att han frivilligt afgår, kommer han att kvarsitta på platsen, till dess han uppnått pensionsåldern, och årligen åtnjuta 1,600 kronor i arfvode utan att utföra något

Ang. pension åt extra landtmätaren A. E. Söderström. däremot svarande arbete. Under sådana förhållanden hafva landtmästeristyrelsen och Kungl. Maj:t ansett det skäligt att bevilja honom en pension, som han ansåge tillräcklig för att kunna afgå från sin tjänst. Det är därför, som detta belopp af 1,600 kronor har föreslagits.

(Forts.)

På grund af dessa skäl, hvilka äfven godkänts af den del af utskottet, som dikterat utskottets utlåtande, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Vahlquist: Herr talman! Jag skall tillåta mig säga ett par ord med anledning af vice ordförandens i utskottet påstående, att det kunde ligga en risk i, att landtmätaren Söderström skulle stanna kvar, om han icke finge den högre pensionen, 1,600 kronor. Så kan jag icke tolka hans egen hos Kungl. Maj:t gjorda hemställan om att få pension sig tilldelad. Det har redan framhållits af herr Kristensson, att Söderström hemställt till Kungl. Maj:t att om möjligt få 1,600 kronor eller, säger han, det belopp, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt tilldela honom. Således har han själf redan gifvit ett medgifvande, att han kan nöja sig med en något lägre pension, än Kungl. Maj:t föreslagit. Och, som sagdt, hvarken efter 1885 eller 1907 års pensionslag har han rätt till pension. Jag hoppas därför, att kammaren går med på reservationen och beviljar det lägre beloppet 1,200 kronor. Det är så mycket större skäl härtill, som Första kammaren redan för sin del antagit reservationen. Jag gick hit i dag i den nästan bestämda afsikten att yrka afslag på framställningen i dess helhet på grund af en del muntliga meddelanden, som lämnats mig efter utskottets behandling af frågan, men jag skall icke göra detta, utan vidhålla det yrkande, jag i reservationen gjort.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Vahlquist förenade sig herr *Juhlin*.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Petersson: Jag skall be att få säga ett par ord. För min del anser jag, att Kungl. Maj:t haft goda skäl att föreslå det belopp, som är föreslaget, 1,600 kronor. Att mannen icke är berättigad att få denna pension eller någon pension alls med de tjänstår han nu har, är sannt, och detta är ju också anledningen till, att man öfver hufvud ansett nödigt att gå till Riksdagen och begära pension för honom. Men mannen är bruten till sin hälsa, det framgår ju af de officiella läkareintygen. Pensionsbeloppet kan jag icke anse vara större, än hvad som är skäligt med hänsyn till inkomsterna för en landtmätare; äfven en extra landtmätare. Man vet ju, att större delen af dessa inkomster ha utgått icke

af det fasta arfvodet, utan af hvad han uppbär för sina arbeten efter taxa.

Det har sagts, att Söderström har en fastighet, och att han skulle ha någon förmögenhet. Jag har icke vid bedömandet af denna fråga haft att tillgå några andra källor än de officiella, som finnas, och af dessa officiella källor, d. v. s. hans egna uppgifter, framgår ju, att han har en fastighet, som är taxerad till 100,000 kronor, som det uppgafs, men att räntan på skulden för denna fastighet uppgår till ungefär samma belopp som hyresinkomsterna, så att han icke synes ha mycket att lefva af därvidlag. Själff säger han, att han icke är i stånd att försörja sig och sina barn med mindre belopp än det han begärt, 1,600 kronor. För min del håller jag också före, att om detta är riktigt — som jag icke har anledning att betvivla — kan man icke anse, att detta belopp är för högt att försörja honom och de barn han har att försörja.

Jag vill, som sagdt, endast till hvad som förut är yttradt säga, att jag anser, att Kungl. Maj:t haft verkliga skäl att föreslå det belopp, som landtmäteristyrelsen och statskontoret, hvilka i dylika fall nog pläga noggrannt granska sådana ansöknin- gar, förordad, nämligen 1,600 kronor.

Herr Kristensson: Herr talman! Blott ett par ord. Jag ber att få påpeka, att Riksdagen har bestämt, att kommissionslandtmätare, som skall komma i åtnjutande af pension till belopp af 1,600 kronor eller just det belopp, som här är föreslaget för denne extra landtmätare, skall ha 65 lefnadsår. Denne har blott 57 lefnadsår. Han skall vidare ha 25 tjänstår, denne har blott 11. Alltså synes det berättigadt, att det göres någon nedsättning i pensionsbeloppet till denne extra landtmätare.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter det herr tal- mannen gifvit propositioner först på bifall till utskottets hem- ställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen, fattade kammaren beslut i enlighet med den sistnämnda propositionen.

Punkterna 14—17.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blefvo af kammaren bifallna.

§ 16.

Herr statsrådet *Petersson* aflämnade Kungl. Maj:ts propo- sitioner:

*Ang. pension
åt extra
landtmäta-
ren A. E. Sö-
derström.*
(Forts.)

angående försäljning af förra kompanichefsbostället Makris-
måla nr 1 i Kronobergs län;

angående upplåtande af lägenheter från förra kompanichefs-
bostället Edeby nr 1 och 2 i Södermanlands län;

angående upplåtande af en lägenhet från förra länsmans-
bostället Ileberg nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

angående upplåtande af lägenheter från det till kronopark
afsatta kronohemmanet Näset nr 1 i Jämtlands län;

angående upplåtande af lägenheter från det till kronopark
afsatta förra militiebostället Andersön nr 1 i Jämtlands län;

angående upplåtande af lägenheter från förra skvadronchefs-
bostället Nyvalla nr 1 i Uppsala län;

angående försäljning af vissa områden från det till krono-
park afsatta förra fanjunkarbostället Åsen nr 5 i Jämtlands län;

angående upplåtande af visst område vid Gellivare Malm-
berg i Norrbottens län;

angående försäljning af lägenheten Turedams kvarn i Jön-
köpings län jämte den kronan såsom ägare af nämnda lägenhet
tillkommande vattenrätt i Emån;

angående försäljning af lägenheter från förra kornettsbo-
stället Torp nr 2 Södra i Älfsborgs län;

angående upplåtande af en lägenhet från Starby kungsla-
dugård i Östergötlands län; och

angående försäljning af lotter från förra hospitalslägenheten
Bergbetningen under Skogsholms kronopark i Gottlands län.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 17.

Slutligen föredrogos hvart efter annat

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående
försäljning af två markområden, tillhöriga Västernorrlands re-
gementes förra öfningsplats Sänga mo;

nr 44, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öf-
verlämnande till landtförsvaret af viss del af den inom staden
Västerås belägna kronolägenheten Kungsängen;

nr 45, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående
öfverflyttande till landtförsvaret af vissa delar af kronodomäner-
na nr 2 Hene Prästegården och nr 4 Hene Bredegården i Norra
Kyrketorps socken af Skaraborgs län m. m.;

nr 46, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående
upplåtande af lägenheter från förra majorsbostället Tostarp nr 2
med Råröd nr 1 och Lierna nr 1 i Kristianstads län;

nr 47, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående
upplåtande af lägenheter från förra militieboställena Norra Öst-
bro nr 1 och Södra Östbro nr 1 i Värmlands län;

nr 48, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra sergeantsbostället 1 mantal Kroken nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 49, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af viss del af kronan tillkommande ersättning för husröta å förra kronojägarebostället $\frac{1}{4}$ mantal Sjötorp i Skaraborgs län;

nr 50, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra fanjunkarbostället Farhult nr 3, 6 i Malmöhus län;

nr 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra sergeantsbostället Skafve nr 1 och förra kvartermästarbostället Kattarp nr 9 i Malmöhus län;

nr 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra sergeantsbostället Vistorp nr 7 i Kristianstads län;

nr 53, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af ett område från kronoparken Gråshult i Kristianstads län;

nr 54, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra fanjunkarbostället Mörby nr 4 Kronogården i Östergötlands län;

nr 55, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af tre lägenheter från lotten nr 2 Faladen af förra skvadronchefsbostället Rebbelberga nr 10 Kungsgården i Kristianstads län;

nr 56, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af tre lägenheter från förra kvartermästarbostället Lörstad nr 1 och 2 i Kalmar län;

nr 57, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra kompanichefsbostället Målen nr 1 i Jönköpings län; och

nr 58, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående flottning af skogsalster i gränsfloderna Torneå och Muonio samt lag angående ändrad lydelse af 14 § i förordningen om allmän flottled den 30 december 1880; samt

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning af Första kammarens beslut i fråga om skrifvelse till Kungl. Maj:t, angående beredande af möjlighet för municipalsamhälle att erhålla lån från vissa pensionsanstalter och kassor.

Kammaren biföll hvad utskotten i förevarande utlåtanden hemställt.

§ 18.

Anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 81, till Konungen, angående utredning af fängelseläkarnes kompetens i rättspsykiatriskt afseende.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

§ 20.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående klagan öfver val af landstingsmän; och

nr 20, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lagar om ändrad lydelse af § 39 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 samt af § 41 mom. 1 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863;

statsutskottets utlåtanden:

nr 65, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af vissa byggnader vid Stockholms hospital m. m.;

nr 66, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för uppförande af tre bostadshus för betjäning vid Vänersborgs hospital och asyl;

nr 67, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning af statsbanor från Sveg till Brunflo och från Sveg till Hede samt i dithörande ämnen väckta motioner;

nr 68, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning, i hvad angår statens affärsverksamhet, gjorda framställning om anslag till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens järnvägar; och

nr 69, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkt 56 under sjunde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning om provisorisk lindring åt synnerligen skattetyngda kommuner;

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, nr 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående utlämnande af lån åt kommuner från konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m. samt om anslag till utredningens verkställande;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 20, i anledning af väckt motion om uppdrag åt konstnären Axel Törneman att i Andra kammarens plenisal utföra väggmålningar m. m.;

nr 21, i anledning af väckt motion om uppgörande af förslag till dekorerung af Första kammarens plenisal;

nr 22, i anledning af gjord framställning angående utgallring af Riksdagens arkivhandlingar;

nr 23, angående ändringar i gällande aflöningsstat för fullmäktige i riksbanken;

nr 24, i anledning af väckt motion om inrättande af en ny deputeradebefattning i riksbankens styrelse;

nr 25, angående höjning af anslaget till Riksdagens bibliotek m. m.;

nr 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utvidgning af Riksdagens bibliotek till ett statsvetenskapligt bibliotek m. m.; och

nr 27, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i förordningen den 22 juni 1883 angående en postsparbank för riket;

lagutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten;

nr 46, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lönerregleringar för prästerskapet i föreslagna nya församlingar i Stockholm;

nr 47, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till ändring af 10 kap. 21 § rättegångsbalken; och

nr 48, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskapsrättsverkningar samt till lag om ändrad lydelse af 70 § ut-sökningslagen;

jordbruksutskottets utlåtande, nr 61, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra bataljonspredikantsbostället Båtegården nr 1 i Älfsborgs län; samt

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning af herr C. Lindhagens motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till värnpliktiges skyddande mot förlust af innehafda anställningar på grund af inkallandet till tjänstgöring.

§ 21.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Dandenell* under 5 dagar f. o. m. den 3 maj,

» <i>Linders</i>	»	3	»	»	»	2	»
» <i>Hansén</i>	»	4	»	»	»	4	» och
» <i>Engqvist</i>	»	3	»	»	»	4	» .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,11 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Fredagen den 3 maj.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 26 och 27 nästlidna april.

§ 2.

Upplästes två till kammaren inkomna sjukbetyg, så lydande:

Att häradshöfding Georg Kronlund på grund af sjukdom (luftrörskatarr) är oförmögen att under närmaste tiden deltaga i riksdagsarbetet, intygas härmed.

Stockholm den 2 maj 1912.

Erik Tengstrand.
Leg. läkare.

Att lektor Karl Starbäck på grund af ros i vänstra underbenet (Erysipelas anticurris sin.) tills vidare är förhindrad deltaga i riksdagsarbetet, intygas härmed på begäran.

Stockholm den 2 maj 1912.

P. Haglund.

§ 3.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts & kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid:

till statsutskottet propositionerna:

angående inrättande af vissa parallellklasser vid folkskoleseminarierna i Uppsala, Strängnäs och Kalmar; och

angående anslag till vissa af svenska lifräddningssällskapet anordnade kurser;

till bankoutskottet propositionen angående pensionsreglering för rektorerna vid de allmänna läroverken;

till statsutskottet propositionerna:

angående användande af naturhistoriska riksmuseets byggnadsfond för genomförande af vissa förändringar i planen för museets portvaktshus vid Djurgårds-Frescati;

angående uppförande af asylbyggnad å allmänna barnbörds-
husets tomt å Kungl. Djurgården;

angående anslag till August Abrahamsons stiftelse å Näs
m. m.; och

angående bestridande af kostnader för ökade arbetskrafter inom landförsvarsdepartementet; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:
 angående försäljning af förra kompanichefsbostället Makris-
 måla nr 1 i Kronobergs län;
 angående upplåtande af lägenheter från förra kompanichefs-
 bostället Edeby nr 1 och 2 i Södermanlands län;
 angående upplåtande af en lägenhet från förra länsmansbo-
 stället Ileberg nr 1 i Göteborgs och Bohus län;
 angående upplåtande af lägenheter från det till kronopark
 afsatta kronohemmanet Näset nr 1 i Jämtlands län;
 angående upplåtande af lägenheter från det till kronopark
 afsatta förra militiebostället Andersön nr 1 i Jämtlands län;
 angående upplåtande af lägenheter från förra skvadronchefsbostäl-
 let Nyvalla nr 1 i Uppsala län;
 angående försäljning af vissa områden från det till krono-
 park afsatta förra fanjunkarebostället Åsen nr 5 i Jämtlands län;
 angående upplåtande af visst område vid Gellivare Malm-
 berg i Norrbottens län;
 angående försäljning af lägenheten Turedams kvarn i Jön-
 köpings län jämte den kronan såsom ägare af nämnda lägenhet
 tillkommande vattenrätt i Emån;
 angående försäljning af lägenheter från förra kornettsbostäl-
 let Torp nr 2 Södre i Älfsborgs län;
 angående upplåtande af en lägenhet från Starby kungsla-
 dugård i Östergötlands län; och
 angående försäljning af lotter från förra hospitalslägenheten
 Bergbetningen under Skogsholms kronopark i Gottlands län.

§ 4.

Vidare föredrog, men bordlades åter konstitutionsutskottets
 utlåtanden nr 19 och 20, statsutskottets utlåtanden nr 65—69,
 sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 1, banko-
 utskottets utlåtanden och memorial nr 20—27, lagutskottets ut-
 låtanden nr 45—48, jordbruksutskottets utlåtande nr 61 samt
 Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9.

§ 5.

Afgåfvos följande nya motioner, nämligen af:

herr *Pettersson* i Bjällbo, nr 315, i anledning af Kungl. Maj:ts
 proposition angående upplåtande af områden från förra korprals-
 bostället Åsby nr 1 i Östergötlands län; samt

herr *Lindhagen* m. fl.:

nr 316, om ändrad lydelse af 16 § första stycket samt 19 §
 riksdagsordningen;

nr 317, angående införande af enkammarsystem m. m.; och
 nr 318, angående införande af republikanskt statsskick.

Ifrågavarande motioner bordlades på begäran.

Vidare aflämnade herr *Vahlquist* en motion, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete åt skogstorpren Isak Johansson Kenttäsaaris eller Rovas änka och barn.

Sistnämnda motion, som erhöll ordningsnumret 319, blef på begäran omedelbart remitterad till bankoutskottet.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 21, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af proportionellt valsätt vid val af kommunalfullmäktige;

bevillningsutskottets betänkande, nr 24, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af 54 § 1 mom. i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering;

lagutskottets utlåtande, nr 49, i anledning af väckt motion om antagande af en provisorisk lag, i syfte att stat eller kommun måtte erhålla rätt till förvärfvande genom expropriation i vissa fall af marken till lägenheter å ofri grund;

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning af herr K. Martins motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande af vissa bestämmelser, afseende lättnader vid inbetalning af utskylder; och

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning af herr Jeanssons i Kalmar motion, nr 233, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående fördjupande af farleden i Kalmar sund.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Nilsson</i> i Linnås	under 4 dagar fr. o. m. den 4 maj,	
» <i>Olsson</i> i Blädinge	» den 4 maj,	
» <i>Lundell</i>	» 3 dagar fr. o. m. den 4	»
» <i>Persson</i> i Stallerhult	» 3 » » » » 6	» och
» <i>Berg</i> i Staby	» 4 » » » » 4	»

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,31 e. m.

In fidem
Per Cronvall.